

EGYESÜLETEK ÉS ALAPÍTVÁNYOK

Az Infojegyzet a [T/5128](#) számon benyújtott az egyesületekkel és alapítványokkal kapcsolatos egyes törvényeket módosításáról szóló törvényjavaslat kapcsán a civil szervezetekre vonatkozó jelenlegi szabályozást tekinti át.

- 2013-ban kb. 64,5 ezer civil és egyéb nonprofit szervezet működött Magyarországon, melyből 22,5 ezer alapítványi formában, 42 ezer társas nonprofit szervezetként.
- 2013-ban a nonprofit szervezetek 55 százaléka rendelkezett közhasznú státussal.
- 2013-ban a teljes nonprofit szféra szervezeteinek 88 százaléka a klasszikus civil szektorhoz tartozott.
- A nonprofit szervezetek összes bevételének a teljes GDP-hez viszonyított aránya nem éri el az 5 százalékot.
- 2013-ban a szektorban tevékenykedő önkéntes segítők becsült száma 490 ezer fő volt, munkájuk becsült értéke 55 milliárd forint.
- 2014-ben több mint 26 ezer civil szervezet számára közel 7 milliárd forintnyi SZJA 1% felajánlás érkezett.
- A civil szervezetek SZJA bevételeiket fenntartási és működtetési célra is fordíthatják (a felhasznált összeg 25 százaléka, de legfeljebb 25 millió forint).
- A civil szervezetek számára 2015-ben 5,4 milliárd forintos pályázati keret áll rendelkezésre.

Magyarország Alaptörvénye értelmében „Mindenkinek joga van szervezeteket létrehozni, és joga van szervezetekhez csatlakozni.” Az egyesülési jog, mint alapvető szabadságjog alapján a természetes személyek, jogi személyek és ezek jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetei szervezeteket hozhatnak létre és működtethetnek. Magyarországon a civil nonprofit szervezeteket az egyesülési jogról, a közhasznúsági jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló [2011. évi CLXXV. törvény](#) (Civil törvény), valamint a Polgári Törvénykönyvről szóló [2013. évi V. törvény](#) (Ptk.) szabályozza.

A KSH besorolása szerint a nonprofit szervezetek három csoportba sorolhatók szervezeti jellegük szerint:

- **klasszikus civil szervezetek:** magánalapítványok és egyesületek;
- **érdekképviselők:** köztestületek, szakszervezetek, szakmai munkáltatói érdekképviselők és egyesületek;
- **egyéb nonprofit szervezetek:** közalapítványok, közhasznú társaságok.

A Civil törvény a civil szervezetek közé sorolja a(z):

- **civil társaságot** (Jogi személyiséggel nem rendelkező, egyszerű civil szervezeti forma, melyet legalább két természetes személy hozhat létre. Létrehozása nem igényel bírósági vagy hatósági bejegyzést, regisztrációt.);
- **egyesületet** (Jogi személy, önkéntesen létrehozott szervezet, mely alapszabályában meghatározott célra alakul és nyilvántartott tagsággal rendelkezik. Nem tartozik ide a párt, szakszervezet és a kölcsönös biztosító egyesület.);
- **alapítványt** (Jogi személy, melyet az alapító okiratban meghatározott tartós célra hoznak létre).

EGYESÜLET, ALAPÍTVÁNY

Egyesület

Felépítését és belső szervezeti rendjét a Ptk. részletesen szabályozza. Létrehozásához az alapszabály elfogadása szükséges, melyhez legalább tíz személy egybehangzó akaratnyilatkozata kell. Nem feltétel, hogy az alapszabály tartós célt határozzon meg, azonban

annak egyértelműen tartalmaznia kell a tényleges célt. Az alapszabályban rögzíteni kell a tagdíjat, mely előírása nélkül e civil szervezet nem hozható létre. Az egyesületek általános és kötelező **szervezeti modellje** a következő:

- közgyűlés/küldöttgyűlés: legfőbb döntéshozó szerv, amely legalább egyszer zárt ülést tart;
- képviselő: a szervezet megjelenítője, aki aláírási jogosultsággal rendelkezik;
- ügyintéző szervezet: napi ügyeket ellátó személy vagy testület.

A szervezet **elnöksége** három tagból áll, akik maguk közül választják meg elnöküket. Ha az egyesület tagjainak többsége nem természetes személy, akkor felügyelőbizottságot kell létrehozni.

Az egyesület megszűnhet jogutóddal, illetve jogutód nélkül is. Előbbinek két módja van: egyesülettel egyesülhet, illetve egyesületekre válhat szét. A jogutód nélküli megszűnés oka lehet, ha az egyesület megvalósította vagy lehetetlenné vált a célja, és új célt nem határoztak meg, vagy a tagok száma hat hónapon keresztül nem éri el a 10 főt. A fennmaradó vagyont (a hitelezői követelések kiegyenlítése után) az alapszabályban megjelölt, az egyesület céljával megegyező/hasonló célú szervezetnek kell átadni. Ha azt nem fogadják el, vagy az alapszabály nem rendelkezik erről, akkor a nyilvántartó bíróság jogszabályban meghatározott szervezetnek juttatja.

A tevékenységi területet tekintve az egyesületek többsége szabadidős-, sport-, valamint kulturális egyesület ([KSH 2014](#)).

Alapítvány

A Ptk. értelmében az alapítvány létrehozásához nem szükséges, hogy közérdekű céllal rendelkezzen. Formáját tekintve lehet nyitott vagy zárt, attól függően, hogy az alapító engedélyezi-e a szervezethez való csatlakozást. **Zárt alapítvány** létrehozásakor az alapító vagyonnak akkorának kell lennie, hogy céljai abból vagy annak hozadékából megvalósíthatóak legyenek, mivel a vagyon csatlakozással, illetve adományokkal nem növelhető.

Ügyvezető szerve lehet egyszemélyes (kurátor) vagy három természetes személyből álló kuratórium, melyben legalább két tagnak állandó belföldi lakcímmel kell rendelkeznie, és nem lehet az alapítvány kedvezményezettje vagy annak közeli hozzátartozója. Ha felügyelőbizottság működik, akkor tevékenységét az alapító részére végzi, melyről évente beszámol.

Az alapítványok egyesülhetnek más alapítványokkal, illetve alapítványokra válhatnak szét. Jogutód nélkül szűnik meg az alapítvány, ha célját megvalósította és az alapító nem határozott meg új célt; ha a megvalósítás lehetetlenné vált és annak módosítására vagy más alapítvánnyal való egyesülésre nincs mód; vagy ha három éven keresztül nem folytat tevékenységet. Az alapító nem szüntetheti meg. A hitelezői igények kielégítése után a megmaradó vagyon az alapító okiratban megjelölt személyt illeti, vagy az alapító rendelkezhet úgy, hogy az alapítvány céljával azonos/hasonló célú alapítvány/egyesület kapja. Ennek hiányában a nyilvántartó bíróság jogszabályban meghatározott szervezetnek adja a vagyont.

Az alapítványok többsége három fő tevékenységi területre terjed ki: oktatás, szociális ellátás és kultúra ([KSH 2014](#)).

Közhasznúság

A Civil törvény hatályba lépésével egyfokozatúvá alakította a közhasznúságot. A korábbi tételes felsorolás helyett közhasznúnak minősül minden olyan szervezet, mely közfeladat ellátását közvetve vagy közvetlenül szolgáló tevékenységet jelöl meg alapító okiratában. A közhasznú jogállás megszüntetését kérni kell, ha már nem állnak fenn a minősítés feltételei, illetve a bíróság szünteti meg az ügyészség indítványa alapján.

SZJA 1%

A személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti felhasználásáról szóló [1996. évi CXXVI. törvény](#) (Szja tv.) rendelkezik arról, hogy mely szervezetek számára ajánlható fel az SZJA egy szá-

zaléka. A felajánlások kedvezményezettje lehet az az egyesület, melyet a rendelkező évet megelőző második év első napján nyilvántartásba vettek, illetve a belföldi székhellyel rendelkező valamint közhasznú tevékenységet végző alapítvány, közalapítvány, melyek közvetlen politikai tevékenységet nem végeznek. A korábbi utólagos jogosultsági igazolás helyett **előzetes regisztráció** szükséges a Nemzeti Adó- és Vámhivatalnál (NAV) a rendelkező évet megelőző év szeptember 30-ig. Az adóhatóság ezt követően dönt a szervezet egy évről szóló jogosultságáról.

2014. január 1-jétől a köztartozással bíró civil szervezeteknek szánt felajánlásokat automatikusan visszatartják és csak a köztartozáson felüli összeget utalják át. Jogutódlás esetén a jogelődnek tett SZJA felajánlások megilletik a jogutódot; jogutód nélküli megszűnés esetén pedig a felajánlott összegeket a Nemzeti Együttműködési Alapon keresztül valamely civil szervezet támogatására kell fordítani. Az **SZJA felajánlások utalása nem teljesíthető** azon szervezetek részére, melyek csőd- vagy felszámolási eljárás, végelszámolás, illetve egyszerűsített- vagy kényszertörlési eljárás alatt állnak.

A NAV hatáskörében ellenőrizheti, hogy a felajánlott összegeket a civil szervezet valóban az alapcélja szerinti közcélú tevékenység megvalósítására fordította. Nem megfelelő felhasználás esetén a hatóság visszafizeteti az összeget. A civil szervezeteknek el kell számolniuk a kapott támogatások cél szerinti felhasználásáról. Az elszámolást a tárgyévét követő második év május 31-ig meg kell küldeniük elektronikus formában az adóhatóságnak, melytől továbbítja az Emberi Erőforrások Minisztériumát vezető miniszternek, aki a minisztérium honlapján közzéteszi az adatokat. Amennyiben az adott civil szervezet rendelkezik honlappal, úgy köteles oda feltölteni az elszámolását, melyet egy évig fent kell hagynia.

Bár a felajánlók száma közel állandó (kb. 1,8 millió fő), a civil szervezetek SZJA felajánlásokból származó bevétele az utóbbi években csökkenő tendenciát mutat ([NAV](#)):

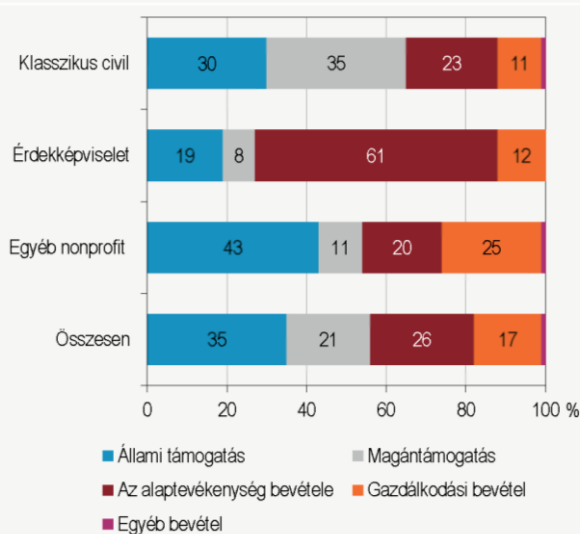
- 2011: 8,9 milliárd forint,
- 2012: 7,1 milliárd forint,
- 2013: 7,3 milliárd forint,
- 2014: 7,0 milliárd forint.

2014-ben a felajánlott összegek több mint 26 ezer szervezet között oszlottak el. Az SZJA tv. 2014. évi módosításának eredményeképpen az előzetesen [regisztrált](#) kedvezményezett, illetve [kizárt](#) szervezetek listáját a NAV honlapján közzéteszik. 2014-hez képest a lehetséges kedvezményezett szervezetek száma kb. 20 százalékponttal csökkent, számuk közel 27 ezer.

A NONPROFIT SZERVEZETEK BEVÉTELEI

A nonprofit szervezetek **bevételi forrásai**: állami támogatás, magántámogatás, az alaptevékenység bevétele, gazdálkodási bevétel, valamint egyéb források. A KSH legfrissebb, 2013-ra vonatkozó [felmérése](#) alapján az állami támogatásokból származó bevételek aránya csökkent, a teljes szektor bevételének 35 százaléka volt állami vagy önkormányzati támogatás (2012: 41%). Ezzel szemben a szervezetek saját bevételeinek aránya 4 százalékponttal, 44 százalékra nőtt. 2013-ban a bevételek összege 1242 milliárd forintot tett ki.

A nonprofit szervezetek bevételeinek megoszlása források szerint, 2013

Forrás: [KSH 2014](#)

A **klasszikus civil szervezetek** a befolyó összeg 42 százalékaival rendelkeztek. A teljes szektortól eltérően a magánalapítványok és egyesületek bevételi forrásainak 30 százalékat az állami támogatások teszik ki, költségvetésük több mint egyharmadát a magántámogatások biztosítják. A tagdíjak mellett a szervezetek számára az egy százalékos SZJA felajánlások jelentik fő bevételi forrásaikat.

FELMÉRÉSEK

A **közbizalom** magyarországi állapotát tíz éve hazai közösségfejlesztő szervezetek kezdték el mérni. Felmérésükben az emberek társadalmi intézményekhez fűződő viszonyait vizsgálják. A legutóbbi felmérésre ([Közbizalom 2014](#)) 2014. őszén került sor, mely megállapítja: „...a bizalom általános hiánya, egy tartós, mélyponti stagnálás jellemzi a magyar társadalmat 2014-ben is.” A civil-nonprofit szervezetek bizalmi indexe ugyanakkor erősödik, a vizsgált intézmények között az első helyen

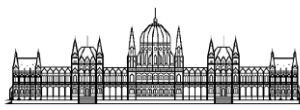
szerepel. A megkérdezettek több mint fele (52,6%) inkább megbízik a civil szervezetekben, 36 százaléka pedig inkább nem. Ez utóbbi kategóriában kisebbséget képeznek azok, akik egyáltalán nem bíznak meg ezekben az intézményekben (9,4%).

Az [USAID](#) 29 közép- és kelet-európai, valamint eurázsiai országban követi nyomon a civil szektor fejlődését. Az e célra kidolgozott index a fenntarthatósági mutató, mely egy hetes skálán értékeli a civil szervezetek környezetét (1: fejlett, 7: alacsony fejlettség). A legfrissebb felmérés ([USAID 2013](#)) alapján Magyarország pontszáma 3,2, mellyel bár az erősödő fenntarthatóság kategóriájába tartozik, a korábbi évekhez képest ez visszaesésnek számít. Az index elemei a következők (zárójelben Magyarország értékelése): civil szervezetek jogi környezete (2,4), szervezeti kapacitása (3,2), pénzügyi fenntarthatóság (3,9), érdekérvényesítése (3,5), szolgáltatásnyújtása (3), infrastruktúrája (2,7), valamint társadalmi elismertsége (3,4).

Források:

- [2013. évi V. törvény](#) a Polgári Törvénykönyvről
- [2011. évi CLXXV. törvény](#) az egyesületi jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról
- A non-profit szektor legfontosabb jellemzői, 2013 – KSH Statisztikai Tükör, [2014/142](#)
- Haiman Éva: Ideje kivezetni az egy százalékot In: Világgazdaság 2015. március 25. p. 2.
- Civil Kollégium Alapítvány: [ÁRH 2014 – országos Közbizalom felmérés eredmények](#), 2015. 03. 10.
- Molnár Elvira: [Közhasznúság megtartása, -megszerzése](#). Civil Információs Centrum. 2014. 05.15
- USAID: [2013 CSO Sustainability index for Central and Eastern Europe and Eurasian](#). 17th edition, 2014. június ([magyar](#))
- Rixer Ádám (2013): A civil szervezetek kapcsolata a közigazgatással Magyarországon. In: Csefkó Ferenc (szerk.) A közigazgatás és az emberek. A Jövő Közigazgatásáért Alapítvány, Pécs, pp. 119-151.
- Nonprofit portál: [nonprofit.hu](#)

Készítette: Tóth Adrienn
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

ORSZÁGGYŰLÉS HIVATALA KKI

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-4529; (1) 441-6486

Az információs jegyzet az országgyűlési képviselők tájékoztatása céljából készült. A dokumentum az összeállítás elkészültének időpontjában fennálló aktuális helyzetet mutatja be. Az információs jegyzet szerzői jogvédelem alatt áll.